

RECEPTIONSHISTORIE

De nye ret amerikansk styrede tiltag i filmhistorisk forskning har udgangspunkt i bred kulturel receptionsteori og går i værkanalyse over mod de ikke-narrative film (primært travelogues før documentarybevægelsen). Det kan spores i værkvalgene til de trendsættende festivaller i Pordenone og Bologna. Var Corinna Müllers "Frühe Deutsche Kinematographie" forsøget på at afdække det tyske område i dette perspektiv, er Yuri Tsvians "Early cinema in Russia and its Cultural Reception" så afgjort det tilsvarende mht Rusland i perioden 1896-1920. Det får han sågar sin blåstempling på af det amerikanske koryfæ Tom Gunning i et rosende forord, der finder værket intet mindre end banebrydende indenfor receptionsforskning. Der er da heller ikke mange kapitler uden henvisninger til Gunning, Bordwell og Gaudreault... så er man ligesom godt inde i den internationale universitære varme. Men al respekt for "Early Cinema in Russia". Det er et utroligt indviklet område i en nærmest uoverskuelig brydningstid, og der er bestemt ikke en mekanisk uløselig affinitet til Gunnings efterhånden godt tyndslidte byflaneur. I bogen findes mængder af belæg for den russisk kulturelt betingede filmopfattelse mellem 1896 og 1920 – og det i den allerbredeste betydning. Der hældes faktisk heller ikke til den efterhånden næsten uomgængelige "Instiktive/naive" tilskuer. I affiniteten mellem tidens vigtigste litterære retning symbolismen og forskernes nærmest semiotiske tiltag i russisk formalisme, er der righoldige frugtbare tråde direkte til filmen.

Yuri Tsvian vil næsten have det hele med – men glemmer måske nok den russiske futurisme. Han starter konkret i biografernes fysiske udvikling og funktion (lige fra akustik til projektion) og giver en udførlig udredning af filmens tidligste publikum i Rusland. Inden revolutionen oplever Rusland springet til luksusbiografen, hvor bevidstheden "om at gå i biografen" veksler til valget af en hel specifik film, ikke en forestilling. Dette hænger naturligvis sammen med introduktionen af den traditionelle lange handlingsfilm. Stjernerkulden i Rusland blev

som i Tyskland lanceret med Asta Nielsen.

Alle basiselementer gennemgås i bogens første del, mens bogens andet del gør rede for selve aflæsningen af denne i sandhed komplicerede "tekst" – og det uden at blive teoretisk tåget. Hvordan film indtager en værkkarakter. Hvordan basale artikulationer etableres. Brownlows påvisning af den "frontale" orientering af det kørende tog, kan med rimelighed iflg. Tsvian betinge samme orientering i skildringen af Anna Kareninas selvmord i den første russiske filmatisering af Tolstojs roman (1914), netop fordi der i romanen slet ikke er belæg for lige netop den orientering. Hun kaster sig imellem togstammerne.

Der antydes ligefrem filmiske "arketyper" og dermed eksistensen af begrebet "filmisk". Det ved Tsvian udmærket, som god semiotiker, at det er ikke rimeligt. Denne sidste del af bogen er den mest fængslende, fordi den immervæk inddrager filmproduktionen. Yuri Tsvian er mærkbart ængstelig for at gentage sin Pordenoneafhandling "Silent Witnesses. Russian Films 1909-19", skrevet sammen med adskillige andre forskere.

Jeg tror faktisk at dette værk havde mistet noget af sin teoretiske tørhed ved at være sammenskrevet med hint.

"Early cinema in Russia" indgår i Routledges store spændende serie om Soviet Cinema, redigeret af Richard Taylor og Ian Christie ("The Film Factory" / "Russian and Soviet Cinema in Document 1896-1939" / "Inside the Film Factory" / "Eisenstein Rediscovered" og "Stalinism and Soviet Cinema").

Carl Nørrested

Yuri Tsvian. **Early Cinema in Russia, Routledge** London/New York 1995. 45 £.

TYSK AFHANDLING OM DANSK FILM

Det er åbenbart permanent vigtigt at gøre opmærksom på den tyske filmforskning, som ofte tager empiriske områder op, der direkte angår den danske film i perioden indtil tonefilmen. Her tages så utraditionelle og uoverskuelige områder, som grundforskning i biografreper-

toireplaner, produktions- og distributionshistorie, publikumsevaluering op. Det er altid delstudier i Danmark; der er ikke ressourcer til samlede oversigter. Delstudierne vil ofte være særområder på Københavns Universitet, som i de lykkeligste tilfælde når Filmvidenskabs publikationsrække Sekvens. De når næppe ud over universitetets rammer.

Men Corinna Müllers "Frühe Deutsche Kinematographie" har vi atter et tværgående studie i tysk film, der simpelthen leverer basismateriale til dansk filmforskning. Corinna Müller har i dette doktorværk utroligt bredt fokuseret på udviklingen til den normale spillefilmslængde, hvor Pathé, Oskar Messter og Nordisk Films Kompagni spiller en afgørende rolle. Vægten ligger på Europa, fordi den lange spillefilm i USA blev effektivt modvirket af patentkompagnerne. Nordisks *Den hvide Slavehandel* er her skildret som et symptom af mange og det drejer sig ikke om hvemkom-først-forskning, men et omstændeligt udlagt sammenhængende kompleks af faktorer i samspillet publikum, produktion, udlejning og biografdrift. Det er ganske imponerende, hvad der er gennemgået af basismateriale. Det skal indrømmes, at forfatteren efterlader en nærmest udmattende mængde af litteraturhenvisninger og fodnoter til et meget, meget bredt kulturfelt. Der er øjensynligt kun enkelte ortografiske fejl i de danske betragtninger – såsom *En Rekrut fra 64*, der bliver til *En Rekrut fra 68* – det er da småting.

Corinna Müllers bog er helt uomgængelig læsning for forskere og folk, der er interesserede i den tidlige lange spillefilms udbredelse i Norden. Hun er den eneste, der helt har kunnet gøre mig alle aspekter af det tyske begreb "Monopolfilm" klart. Her spiller Asta Nielsen-filmen *Afgrunden* en afgørende rolle for dette system, via sin gigantiske distributionssucces i Tyskland (Ludwig Gottschalk). *Afgrundens* tyske distributionssucces har haft afgørende betydning for spillefilmsproduktionen i Danmark.

Carl Nørrested

Corinna Müller: **Frühe Deutsche Kinematographie**. Verlag J. B. Metzwe. 367 sider, 1994. DM 78.